

**PROHIBIDA LA REPRODUCCIÓ
TOTAL O PARCIAL SENSE
L'AUTORITZACIÓ PER ESCRIT
DE L'AUTOR**

**AQUEST DOCUMENT NOMÉS
PODRÀ SER CONSULTAT DINS
L'ÀREA DE TREBALL INTERN**

0101 48 Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques

1500359987

L'ELECTORAT COMUNISTA A CATALUNYA, 1977 - 1980.

Un estudi de psefologia.

Tesi per a l'obtenció del Grau de Doctor en Dret,
presentada per Joan BOTELLA i CORRAL.

Bellaterra, 1982.

"La pirámide fue edificándose de manera que en ella quedasen unas gradas o poyos que algunos llaman escalas y otros, altares. Hecha así desde el principio la parte inferior, iban levantándose y subiendo las piedras, ya labradas, con cierta máquina formada de maderos cortos que, alzándolas desde el suelo, las ponía en el primer orden de gradas, desde el cual, con otra máquina que en él tenían preparada, las subían al segundo orden, donde las cargaban sobre otra máquina semejante, prosiguiendo así en subirlas, pues parece que cuantos era los órdenes de gradas tantas eran en número las máquinas; o quizá, no siendo más que una fácilmente transportable, la irían mudando de grada en grada, cada vez que la descargasen de la piedra; y conviene aquí citar ambas explicaciones, puesto que las dos pueden ser verdaderas."

(Herodoto de Halicarnaso, Los nueve libros de la Historia, II, 125)

"Il n'y a de science que de la différence."

(Roland Barthes)

Capítol primer:

ELS RESULTATS ELECTORALS DEL PSUC I EL SEU PAPER EN LA
VIDA POLITICA CATALANA, 1977 - 1980.

La restauració de la democràcia en el nostre país culminava amb l'expressió electoral de la voluntat popular el 15 de juny de 1977. La dialèctica entre "reforma" i "ruptura" havia conduït finalment a fer ingressar la Monarquia espanyola en el reduït cercle de sistemes polítics on els ciutadans, elegint entre una pluralitat de forces polítiques en concurrència, decideixen periòdicament qui són els seus representants i qui, en últim terme, ha de governar.

Una de les forces polítiques presents a les eleccions de 1977 tenia una especial rellevància: el PCE i, a Catalunya, el PSUC. Rellevància, si més no simbòlica: la mitologia oficial del règim anterior havia presentat la guerra civil com una "creuada" contra el comunisme; havia fet dels comunistes els agents "orquestradors" de tota l'activitat de l'oposició democràtica sota la dictadura. Així, la qüestió de la possibilitat de participació dels comunistes en la nova estapa política va estar en un primer pla en els decisius mesos finals de 1976 i primers de 1977, fins arribar a la legalització, plena de dificultats (jurídiques i polítiques), el mes d'abril de 1977, en el cas del PCE, i el mes de maig en el cas del PSUC. (1)

D'altra banda, el comunisme espanyol de 1977 no era ja el dels anys trenta. L'evolució seguida per una part del moviment comunista internacional, i les pròpies condicions polítiques espanyoles, havien confluït en la progressiva a--

dopció per part del PCE d'una estratègia política diferent de la que havia estat característica dels partits de la tercera Internacional. En efecte, alguns partits comunistes havien començat a ser conscients del fet que, en el marc social dels Estats capitalistes democràtics de l'Europa occidental, ni eren viables les estratègies de presa del poder a través d'un atac frontal, ni desvetllaven les energies renovadores de la societat els models vigents en els països de l'est d'Europa.

Aquests partits aniran així formulant (a través d'evolucions pròpies, de ritmes i continguts diferents) una nova orientació política que es basarà en el reconeixement de la democràcia com un valor en ella mateixa; en el caràcter insubstituïble del pluralisme polític com a instrument d'expressió i d'agregació dels interessos i de les aspiracions dels diferents sectors de la societat; en l'aspiració a deixar de ser partits d'oposició sistemàtica per esdevenir, potencialment, partits de govern; en la necessitat, finalment, que els partits comunistes deixin de ser un món apart dins de la societat per esdevenir, progressivament, un partit com els altres.

Aquesta estratègia, per a la qual l'ús ha consagrat la denominació d'"eurocomunisme", tenia un exponent destacat en el PCE. La situació política espanyola l'havia conduït, especialment a partir de l'adopció de la política de "reconciliació nacional", a la recerca d'acords polítics amb la res-

ta de forces de l'oposició democràtica, de signe divers, per a arribar a formalitzar un "pacte per la llibertat" que suposaria el trencament amb el franquisme.

En termes relatius, aquesta política tingué més bons resultats a Catalunya que a la resta d'Espanya, creant-se ja a finals dels anys seixanta, i especialment en la primera meitat dels setanta, organismes unitaris que aplegaven les principals forces (polítiques, sindicals, etc.) de l'oposició al règim a Catalunya. Es desenvolupava així un hàbit i un estil polític de relacions normals i de col.laboració entre partits de signe ideològic molt variat, que contribuïa poderosament a estimular els elements de renovació ideològica a l'interior del PCE i del PSUC.

Així, mentre el PCE era sovint vist, a partir de la meitat dels anys setanta, com el partit comunista que estava anant més lluny en la formulació d'alguns elements de renovació respecte de la tradició política i ideològica del leninisme, el PSUC era vist, simètricament, com la branca del comunisme espanyol on aquesta renovació s'estava produïnt més a fons i d'una manera més eficaç, en termes d'influència social.

Aquesta renovació ideològica, el seu paper en l'oposició clandestina durant el franquisme i la seva activitat en el període de la transició política feien pensar, doncs, en la possibilitat d'una important incidència electoral del comunisme espanyol.

I

El vot comunista en el conjunt d'Espanya

De fet, la implantació, en termes estrictament electorals, del PCE durant el període republicà havia estat limitada, encara que és difícil determinar-ne les dimensions d'una manera precisa, ja que el PCE formava part de candidatures de coalició en les dues eleccions en què va aconseguir representació parlamentària: les de 1933 (sortint elegit diputat per Màlaga el Dr. Cayetano Bolívar) i les de 1936 (en les que el PCE obtingué disset escons en les llistes del Front Popular). J.J. Linz i J.M. De Miguel han estimat que, a les eleccions de 1936, el vot comunista podia representar, aproximadament, un 1.7 % del cens electoral, el que equivaldria als vots del 2.4 % del total de votants, tenint una incidència més important a les circumscripcions de l'Andalúcia occidental i central i en les del litoral cantàbric (Astúries, País Basc). (2)

No serà, doncs, fins 1977, amb la convocatòria de les primeres eleccions lliures, que el PCE i el PSUC participaran com a tals en la vida electoral espanyola i se'n podrà, per tant, estudiar la implantació (3).

Els resultats electorals comunistes en el conjunt d'Espanya han representat, aproximadament, el 7 % del cens electoral, equivalent al 9.1 % dels vots emesos a les eleccions de 1977

i al 10.6 % a les de 1979 (vegeu el quadre nº 1) (4).

Quadre nº 1.- Resultats de les eleccions al Congrés dels Diputats, 1977 i 1979.

	<u>1977</u>		<u>1979</u>	
Cens electoral	23.616.625		26.786.042	
Participació	77.2 %		68.3 %	
	<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>	<u>%</u>
	<u>cens</u>	<u>vots</u>	<u>cens</u>	<u>vots</u>
UCD	26.3	34.1	23.5	34.4
PSOE	22.2	28.7	20.4	29.9
PCE	7.0	9.1	7.2	10.6
AP-CD	6.3	8.2	4.0	5.9
PSP (US)	3.4	4.4	---	---
UN	---	---	1.4	2.1
PDC-CiU	2.1	2.7	1.8	2.6
PSA	---	---	1.2	1.8
PNB	1.2	1.6	1.0	1.5
UCDCC	0.7	0.9	---	---
HB	---	---	0.6	0.9
EC-ERC	0.6	0.7	0.5	0.7
EE	0.2	0.3	0.3	0.5
Independents lo-				
-cals	0.3	0.4	---	---
UPC	---	---	0.2	0.3
PAR	---	---	0.1	0.2
UPN	---	---	0.1	0.1
Sense representa-				
-ció al Congrés	5.5	7.1	4,5	6.6

Els resultats electorals del PCE en fan, doncs, la tercera força política a escala espanyola, però a considerable distància de les dues primeres. Es especialment destacable la relació electoral entre PSOE i PCE, triplicant els socialistes els resultats electorals comunistes. Es configura, així, un panorama polític dins de l'esquerra, i del conjunt del sistema espanyol de partits en general, que contrasta amb la situació d'altres països de l'Europa llatina que, a priori, podien considerar-se comparables (5), i que contrasta també amb les expectatives anteriors dels dirigents comunistes espanyols (6).

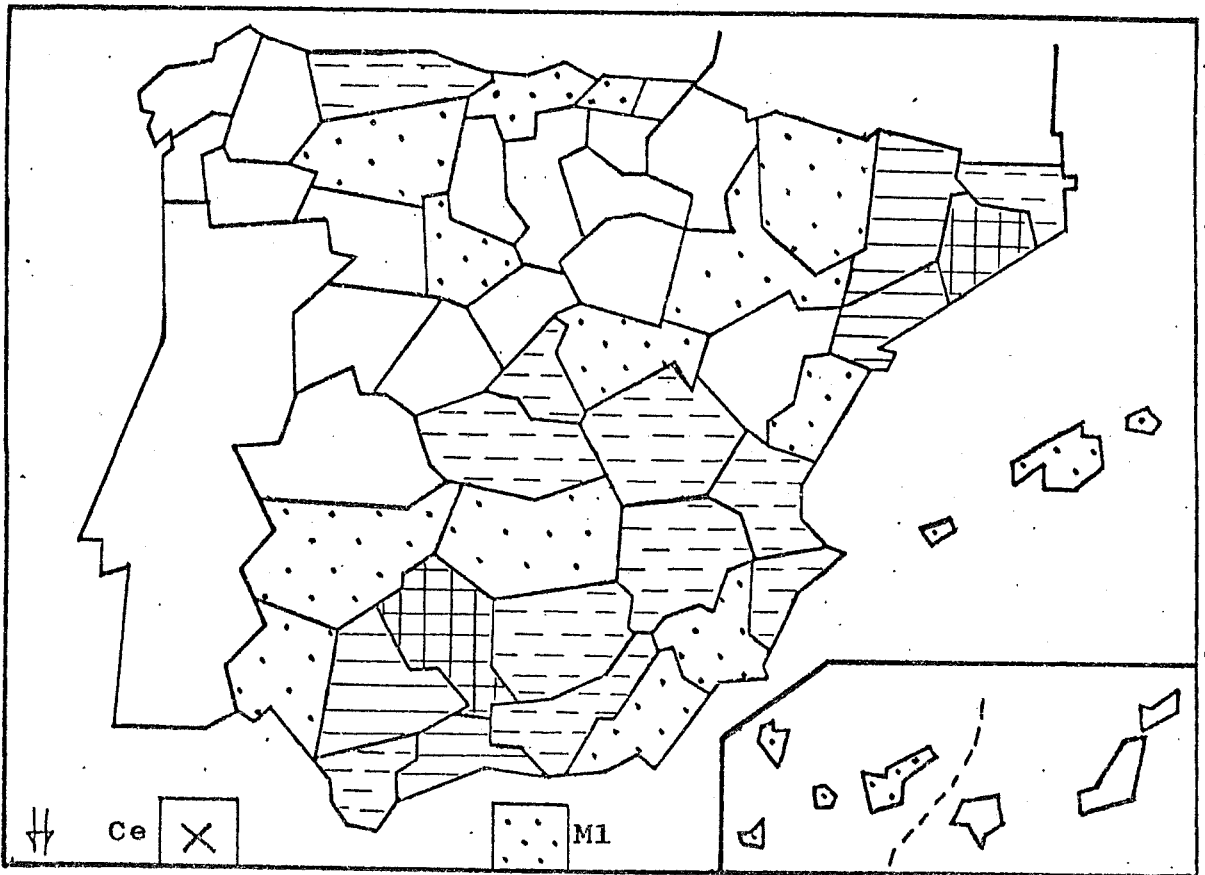
Un segon element vé a afegir-se a aquesta feblesa electoral: el PCE es veu sub-representat en el Congrés dels Diputats (ja que ha obtingut només 20 i 23 diputats, respectivament, en les dues eleccions referides), com a conseqüència de les desigualtats en la representació del sistema electoral vigent, que tendeix a beneficiar, simultàniament, els grans partits nacionals i els principals partits nacionalistes, perjudicant, en canvi, els partits menors, tant d'àmbit general com d'àmbit territorial reduït. (vegeu el quadre n° 2).

Aquesta configuració parlamentària, que permet caracteritzar el sistema espanyol de partits com un sistema pluripartidista, de situació dubtosa entre els tipus moderat i polaritzat, i amb elements de segmentació (7), fa possible (per l'absèn-

Quadre nº 2.- Desigualtats de representació en el Congrés dels Diputats, 1979.

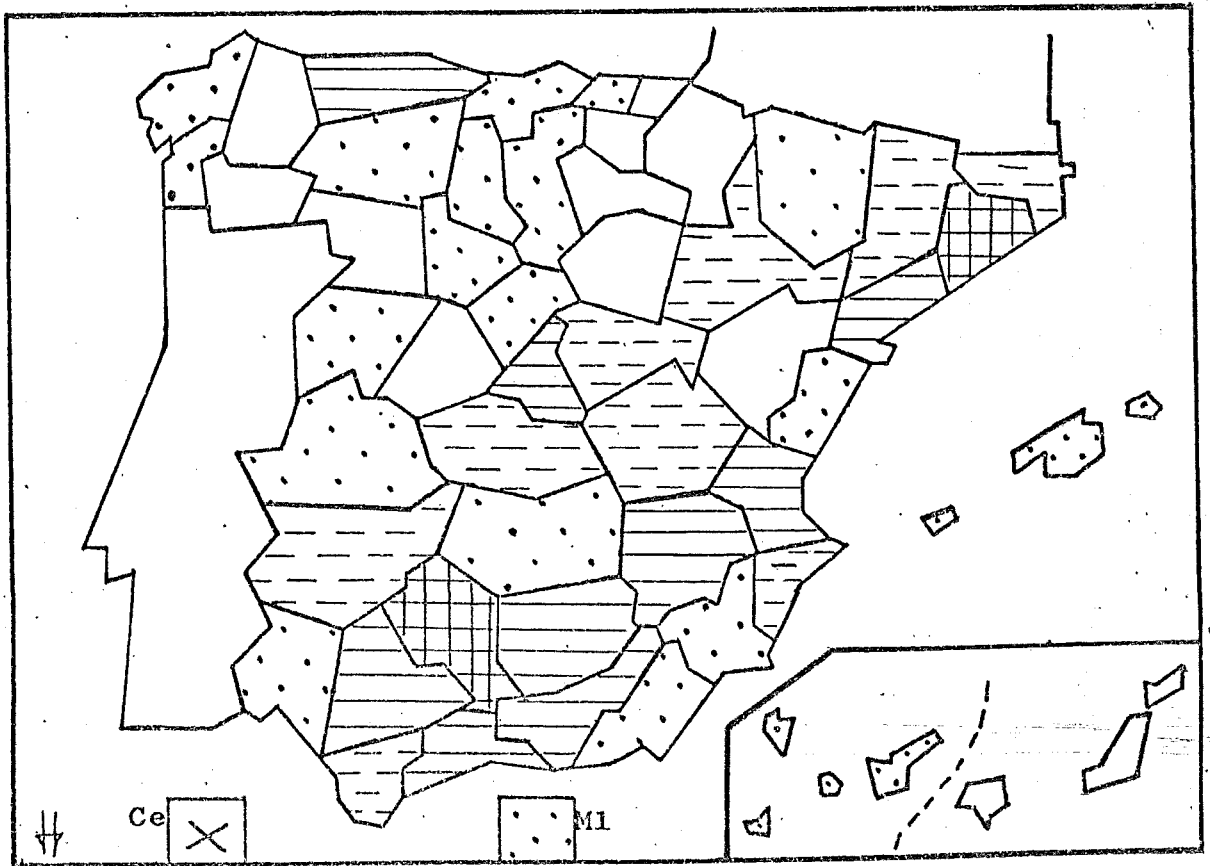
	<u>% vots</u>	<u>% escons</u>
UCD	34.4	48.0
PSOE	29.9	34.5
PCE	10.6	6.5
CD	5.9	2.5
UN	2.1	0.3
CiU + PNB	4.1	4.2
Altres nacionalistes	4.5	3.8

-cia d'una força política clarament majoritària) l'adopció d'una varietat d'estratègies de coalició per part dels diferents partits; estratègies que en el període considerat han estat, fonamentalment: el denominat "consens" en el període constituent; mecanismes de "gran coalició" entre UCD i PSOE en determinats moments; i, finalment, confrontació bipolar, amb el reagrupament de les diverses forces minoritàries d'esquerra i de dreta al voltant de les posicions de, respectivament, PSOE i UCD, intentant CiU i el PNB situar-se fora de la lògica d'una confrontació en termes d'esquerra i dreta (8). El reduït pes parlamentari del PCE li permet només una posició influent en el supòsit de la formació de molt àmplies majories (de "consens"), política que, d'altra banda, i amb diverses formulacions, ha constituït el punt central de l'estratègia del PCE en el període constituent (9). Geogràficament, com mostren els mapes nº 1 i 2, el PCE ha ob-

MAPA
N° 1:
1977

Sense can- didatura.		4 % a 8 %		12 % a 16 %	
Menys del 4 %		8 % a 12 %		Més del 16 %	

MAPA
N° 2:
1979

-tingut els seus millors resultats electorals a les circumscipcions de Barcelona i Cordoba; per regions, són també Catalunya i l'Andalucia central i occidental les zones de més alta implantació comunista, seguides per Astúrias, el País Valencià, i Castella la Nova (especialment, Madrid); caldria afegir, a més, per l'elecció de 1979, la circumscipcio d'Albacete.

El PCE apareix així com especialment concentrat en les àrees amb més tradició d'esquerres del Sud i Llevant d'Espanya, Madrid i Asturias (10). Els seus resultats són, en canvi, molt baixos en tot el Nord i centre conservadors, i, el que podria sorprendre per la seva tradició d'esquerres i pel seu caràcter industrial, en el País Basc, on la radicalització de l'enfrontament polític i electoral en termes de "nacionalisme basc" i "espanyolisme" ha reduït la tradicional influència de l'esquerra socialista i comunista.

Aquestes continuïtats històriques (amb la sola excepció del País Basc) no poden explicar-se només en termes de "memòria històrica", ja que és segurament el PSOE, més que el propi PCE, qui es pot haver beneficiat de les tradicions polítiques preexistents. De fet la correlació entre resultats electorals socialistes i comunistes és relativament baixa, ja que l'electorat socialista està menys concentrat que el del PCE (la correlació entre tots dos partits, a nivell circumscipcional, és només de $r = .54$), però la relació de forces és sem-

pre favorable al PSOE, i de manera bastant homogènia: el vot comunista representa menys del 20 % del vot total de l'esquerra a 27 circumscripcions; entre el 20 % i el 30 % en altres 20; i només a quatre províncies (Barcelona, Còrdoba, Sevilla i Tarragona) representa entre el 30 % i el 40 % del total. Aquesta feblesa electoral fa que grups minoritaris de l'extrema esquerra puguin ocasionalment obtenir resultats superiors als del PCE, i no només en contextos locals molt específics, sinó fins i tot a nivell circumscriptoral: així, a Las Palmas i Navarra, el PCU (posteriorment integrat en la UPC) i la candidatura lligada a l'ORT obtenien el 1977, respectivament, el 6.3 % i el 5 % dels vots, per 2.7 % i 2.5 % el PCE, també respectivament.

Així, la implantació electoral del PCE és, no solament bastant desigual, sinó a més considerablement regionalitzada: pot observar-se que les diverses circumscripcions de cada regió tenen resultats bastant similars. El PCE, en aquest sentit, apareixeria com un partit significativament regionalitzat, característica que comparteix amb d'altres partits comunistes europeus, i representant Catalunya i Andalusia l'equivalent del que constitueix l'Alentejo pel partit portuguès, Valònia pel partit belga, Escòcia pel britànic o els cantons francòfons pel partit suís.

La comparació entre el mapa nº 1 i el mapa nº 2 permet apreciar, de tota manera, l'amplitud d'un fenomen que el quadre

nº 1 només insinuava, que és el creixement que registra el PCE entre 1977 i 1979. Si allà vèiem que el PCE era l'únic partit que augmentava el seu resultat electoral general en relació al cens (ja que l'augment del cos electoral, unit a l'augment de l'abstenció feia que els altres partits veiessin reduïda la seva quota de vot en relació al cens), la comparació entre els dos mapes permet veure la distribució geogràfica d'aquesta progressió. El PCE millora els seus resultats electorals especialment a circumscripcions on els seus resultats de 1977 havien estat ja mitjanament importants, com Albacete (on l'augment és del 4.3 %), València (4.1 %), Jaén (3.5 %), Asturias (3.3 %) i Granada (3 % d'augment). Millora en menor mesura els seus resultats en algunes circumscripcions on els seus resultats anteriors havien estat més baixos (especialment a Galícia i Extremadura), i en algunes circumscripcions on ja el 1977 tenia una certa implantació, com Madrid, Còrdoba, etc.

En canvi (i tornem a trobar en aquest punt aquells elements de regionalitat de les seves dinàmiques electorals), el PCE retrocedeix a totes les circumscripcions basques i Nabarra, amb modificacions molt escasses (inferiors en tots els casos a l'1 % dels vots), i a totes les circumscripcions catalanes, on perd entre l'1 % i el 2 % dels vots.

Aquestes evolucions diferenciades fan que, en conjunt, el mapa dels resultats electorals de 1979 estigui menys regionalitzat que el de 1977.

Es difícil senyalar l'origen d'aquests avenços electorals del PCE a les eleccions de 1979. Podria pensar-se en una parcial absorció de votants del PSP-US de 1977, ja que aquestes candidatures havien obtingut 800.000 vots a les eleccions de 1977, i el PSOE, després de l'absorció organitzativa del PSP el 1978, només augmenta els seus resultats anteriors en uns 240.000 vots. Ara bé, una comparació geogràfica no confirma aquesta suposició: els resultats del PSP són, a nivell circumscripcional, molt més alts o més baixos que els avenços del PCE entre 1977 i 1979. Només en unes poques circumscripcions (Granada, València) hi ha una certa proporcionalitat. Això, a més de la piràmide d'edats dels votants del PCE (que presentarem més avall, en el capítol tercer), fa pensar que la millora en els resultats electorals comunistes pot artibuir-se, fonamentalment, a la mobilització dels nous votants de 1979 (tots els compresos entre els 18 i els 22 anys).

Finalment, una tercera àrea de competència ha estat observada en alguns estudis (11) com d'una certa importància, en termes relatius: la que procedeix dels grups situats a l'esquerra del PCE. El quadre nº 3 presenta la situació que es registra en alguns països de l'Europa llatina en aquest terreny. Com pot veure's, l'extrema esquerra té una implantació més alta, en proporció als resultats electorals comunistes, a Portugal, representant més de la tercera part dels vots del PCP. El cas espanyol es situa immediatament a continuació, ja que les formacions a l'esquerra del PCE han rebut en conjunt en torn del

Quadre nº 3.- Vot comunista i vot de l'extrema esquerra en alguns països llatins.

	<u>% vots partit comunista</u>	<u>% vots conjunt extrema esquerra</u>
Itàlia 1976	34.4	1.5
Grècia 1977 (1)	12.1	---
Portugal 1976	15.3	5.6
França 1978	20.6	3.3
Espanya 1977	9.1	2.6
Espanya 1979	10.6	3.1

(1) Inclou els resultats del PC "de l'interior" i de "l'exterior".

29 % dels vots del PCE; en canvi, les proporcions que es registren a França i Itàlia són clarament inferiors. Cal tenir en compte que el creixement d'una crítica d'esquerres al comunisme "establert" es produeix a partir de 1968, i que mentre el PCI i el PCF tenen instruments (organitzatius, sindicals, institucionals) per contrapesar aquesta tendència, el PCP i el PCE es veuen mancats d'aquesta possibilitat. A més, a tots dos països es dóna un període de temps relativament llarg entre el moment en que les forces polítiques poden expressar-se amb més o menys llibertat i la primera elecció, el que afavoreix l'activitat de grups radicals, generalment més actius i, per tant, relativament beneficiats pel desconeixement de les dimensions de les bases socials de les diferents forces polítiques.

D'altra banda, el fet que aquestes tendències tinguin més implantació (absoluta i relativa) a Portugal que a Espanya permet excloure una interpretació de tipus "ideològic" del fenomen, com a expressió d'un nucli de votants genèricament comunistes, descontents davant l'orientació moderada, "eurocomunista" del PCE.

Finalment, cal observar que tant el PCE com el conjunt de les forces a la seva esquerra creixen entre 1977 i 1979, sense que per tant sembli haver-hi una competència lineal entre ambdues tendències.

En el període considerat, a més de les eleccions generals de 1977 i 1979, cal considerar també les eleccions locals del mes d'abril de 1979, en les que PCE i PSUC van registrar avenços considerables en els municipis on presentaven candidatures pròpies. Encara que el tipus d'elecció no permet presentar uns resultats generals comparables als de les eleccions legislatives, ja que no hi havia candidatura comunista a tots els municipis, pot observar-se que la progressió comunista és considerable a les Àrees Metropolitanes de Barcelona (on passa, entre març i abril de 1979, del 20.4 % dels vots al 30.7 %) i Madrid (13.2 % i 16.6 %), així com en un cert nombre de municipis mitjans i importants (12). Aquest avenç, però, només li va permetre superar els resultats electorals del PSOE en una capital de província, Còrdoba. L'acord post-electoral entre socialistes i comunistes donaria al PSOE l'alcaldia en la

majoria dels municipis importants, però permetria també al PCE aconseguir-la allà on havia rebut la majoria relativa dels vots i, en tot cas, entrar a formar part dels equips de govern dels Ajuntaments i Diputacions Provincials on l'esquerra era majoritària.

El conjunt de l'electorat comunista espanyol sembla caracteritzar-se com un electorat predominantment masculí, jove, més actiu (en termes ocupacionals) que el conjunt de la població, amb forta incidència de sectors assalariats industrials i agrícoles, i primordialment urbà. En el pla actitudinal, és un electorat que es concentra en posicions ideològiques d'esquerra i extrema esquerra, molt més interessat per la política que el conjunt de la població, més o menys en contacte amb l'organització del partit, amb tendència a participar en associacions socials i mobilitzacions col·lectives, poc religioses (i poc practicant en el cas de les persones religioses), fortament adherit als valors del sistema democràtic i de vot (en el període considerat) molt estable (13).

Aquest perfil tendria a assimilar la configuració dels votants del PCE i del PSUC a la dels altres partits comunistes d'Europa occidental i, més precisament, cap a la imatge, típicament "militant" dels votants dels partits comunistes minoritaris. Com veurem, però, es donen en aquest terreny considerables variacions inter-regionals i, més en concret, pel que a l'electorat del PSUC.

II

El vot comunista a Catalunya

a.- Els resultats electorals.

La feblesa de la implantació comunista durant el període republicà era a Catalunya més marcada que a la resta d'Espanya (14). Emperò, la unificació del "Partit Català Proletari", la Federació Catalana del PSOE, la "Unió Socialista de Catalunya" i el "Partit Comunista de Catalunya", constituint el PSUC pocs dies després de l'inici de la guerra civil, modificaria clarament aquesta situació (15). El PSUC es constituïa com un partit independent, teòricament vinculat amb el PSOE i el PCE; la seva creació, de fet, s'inscriu en el marc d'una dinàmica de convergència socialista-comunista, que ja havia registrat l'absorció de la CGT-U per part de la UGT i la fusió de les corresponents organitzacions de joventut, formant la JSU.

La crisi del PSUC després de la guerra civil condueix a la sortida de bona part del component socialista del PSUC i, per tant, a una vinculació exclusiva amb el PCE. La relació entre tots dos partits ha conegut fases diverses, malgrat que el PSUC ha mantingut fins avui la seva independència formal, encara que periòdicament han aparegut tensions entre tots dos partits (i també a l'interior del PSUC) sobre la interpretació que s'havia de donar a aquestes relacions. És interessant, en el nostre context, el fet que els Estatuts del PSUC preveuen que els seus diputats formaran grup parlamentari propi i només com a excepció ("si les conveniències polítiques ho aconsellen") es preveu la possibilitat d'un grup parlamentari

conjunt amb el PCE (16).

Que, en tot cas, la diferenciació entre PCE i PSUC té bases objectives, ha quedat posat de relleu pels resultats electorals registrats a Catalunya entre 1977 i 1980 (quadre nº 4).

Quadre nº 4.- Resultats a Catalunya de les eleccions generals (Congrés de Diputats) de 1977 i 1979, i autonòmiques de 1980.

	<u>1977</u>		<u>1979</u>		<u>1980</u>	
Cens electoral	3.912.155		4.393.499		4.392.298	
Participació	79.3 %		68.5 %		62.1 %	
	%	%	%	%	%	%
	<u>cens</u>	<u>vots</u>	<u>cens</u>	<u>vots</u>	<u>cens</u>	<u>vots</u>
SdC-PSC	22.5	28.4	20.0	29.2	13.9	22.3
PSUC	14.4	18.2	11.7	17.7	11.6	18.7
PDC-CiU	13.3	16.8	11.0	16.1	17.2	27.6
UCD-CCUCD	13.3	16.8	13.0	19.0	6.5	10.6
UCDCC	4.4	5.6	---	---	---	---
EC-ERC	3.6	4.5	2.8	4.1	5.5	8.9
AP-CD-SC	2.7	3.5	2.4	3.6	1.5	2.3
PSA	---	---	---	---	1.6	2.6
Sense representació	3.9	4.5	6.1	8.8	3.6	5.8

La geografia del vot comunista (que presenten, a nivell comarcal, els mapes nº 1, 2 i 3) mostra una distribució que s'ha mantingut estable en les diverses eleccions del període 1977 a 1979. En efecte, un examen d'aquests mapes mostra que els resultats electorals comunistes han estat més elevats en les

comarques més industrials del cinturó de Barcelona (Baix Llobregat, Vallès Occidental). En segon lloc es situen els resultats obtinguts a la resta de les comarques barcelonines i a la pràctica totalitat de les comarques tarragonines (només en dues de les comarques de Tarragona es situa per sota del 10 % del cens).

En un nivell lleugerament inferior es situen els seus resultats a la majoria de les comarques de la circumscripció de Girona, i, finalment, els seus resultats són molt baixos a la cadena de comarques de la "Catalunya pobra", de la Vall d'Aran a les Garrigues.

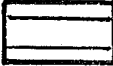

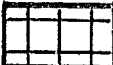

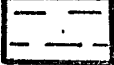

L'evolució dels resultats electorals ha estat, a més, molt homogènia en les diverses eleccions considerades: pot observar-se com, amb nivells de resultats variables, la distribució territorial és pràcticament idèntica. De fet, el mapa corresponent a l'elecció de 1980 reproduïx gairebé textualment el de 1979. (17)

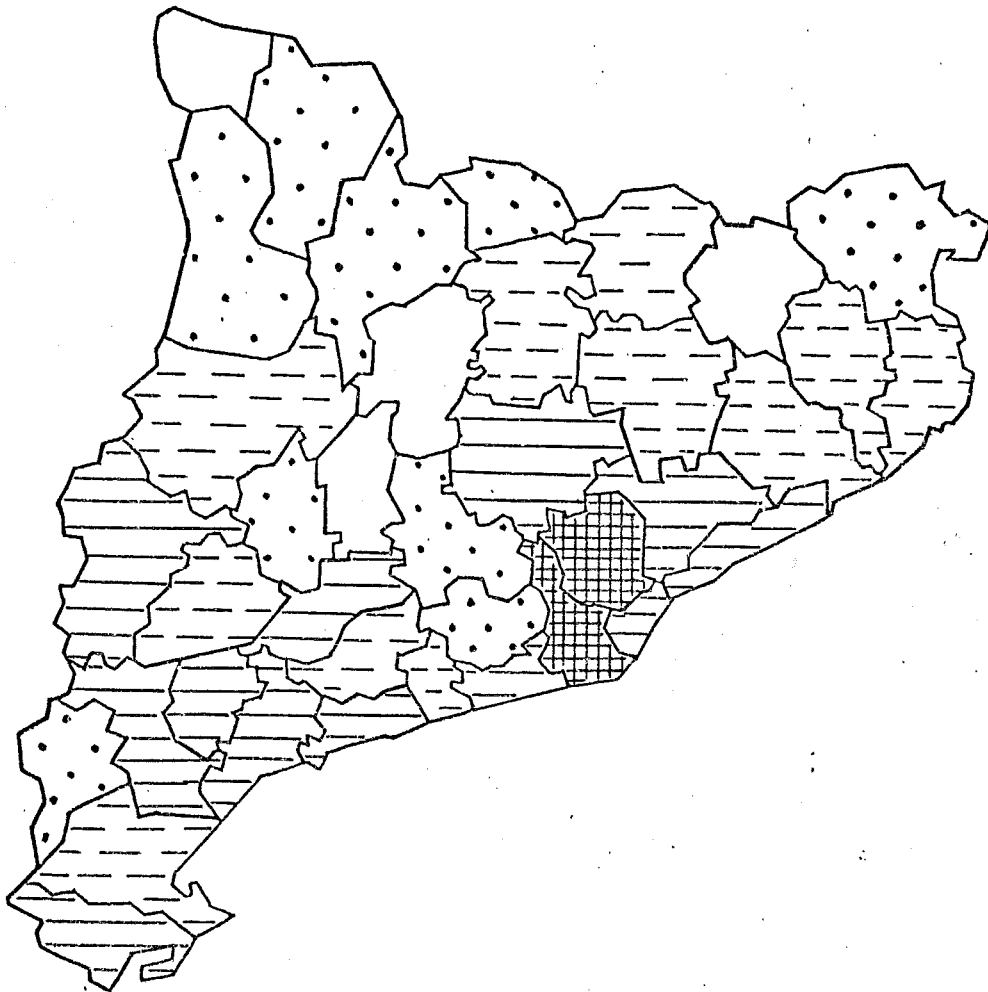
L'estabilitat de la seva sub-implantació a les comarques on la relació vots-diputats és més baixa fa que estigui sempre entre els partits penalitzats per les desigualtats en la representació que produeix el nostre sistema electoral (vegeu el quadre nº 5). El PSUC és l'únic dels "grans" partits de Catalunya que obté una proporció de diputats menor que el seu resultat electoral, degut a l'aclaparador "barcelonisme" de la seva implantació, ja que a Barcelona ha obtingut en torn del 85 % dels seus vots, quan la província representa només,

Resultats electorals del PSUC, 1977 - 1980.

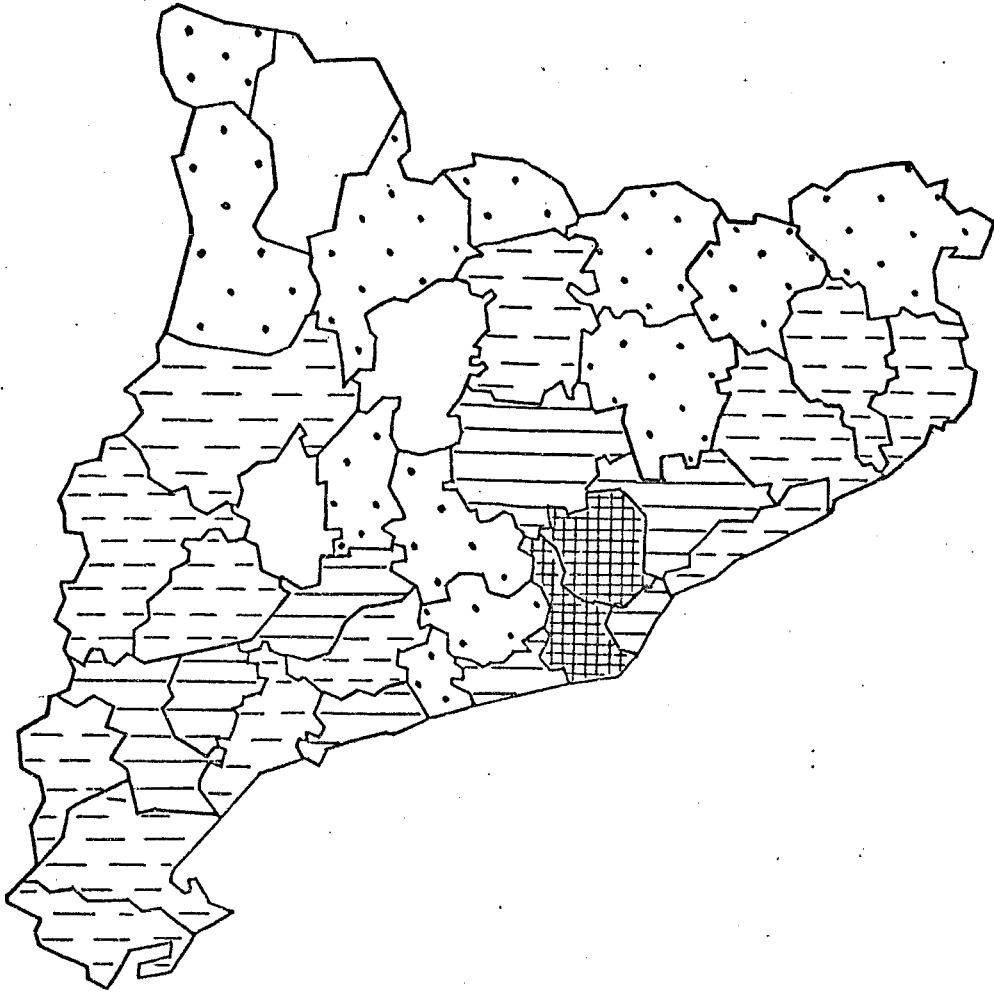
Evolució dels resultats electorals a nivell comarcal, en percentatge dels votants, obtinguts a les eleccions generals de 1977 i 1979, i autonòmiques de 1980.

LEGENDA:

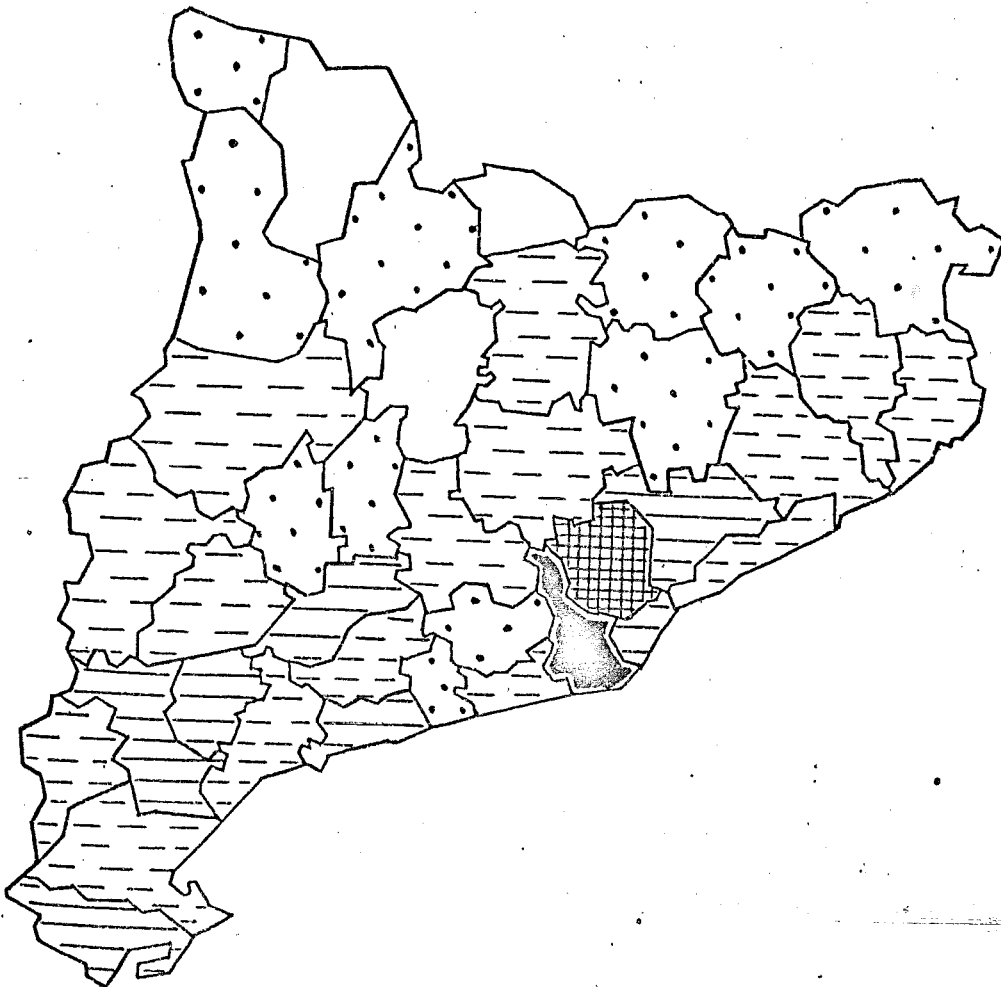
		Del 15 al 20 %	
Menys del 5 %		Del 20 al 25 %	
Del 5 al 10 %		Del 25 al 30 %	
Del 10 al 15 %		Més del 30 %	

MAPA
Nº 3
1977

MAPA
Nº 4
1979

MAPA
Nº 5
1980

aproximadament, el 78 % de la població.

Quadre nº 5.- Desigualtats de representació a Catalunya, 1977-1980 (percentatge de diputats, menys percentatge de vots)

	<u>1977</u>	<u>1979</u>	<u>1980</u>
SdC-PSC	+2.3	+6.5	+2.8
PSUC	-1.2	-0.1	-0.2
PDC-CiU	+6.6	+0.9	+4.1
CC-UCD	+2.3	+6.5	+2.8
UCDCC	-1.3	-----	-----
EC-ERC	-2.5	-2.0	+1.4
AP-CD-SC	-1.4	-1.5	-----
PSA	-----	-----	-1.2

Com a conseqüència de la sub-representació parlamentària de la circumscripció de Barcelona en relació a les altres tres, els partits que hi tenen una implantació desproporcionadament important es veuen penalitzats en relació als altres: és el cas del PSUC, d'ERC abans de 1980, UCDCC, AP-CD (no hem considerat SC, que no va tenir representació parlamentària el 1980) i el PSA.

b.- Pot parlar-se d'un sistema català de partits?

Els resultats electorals registrats a Catalunya mostren uns partits polítics, una relació de forces i unes tendències evolutives que li donen una configuració netament diferenciada del sistema general de partits a Espanya. Entre els elements definidors d'aquesta configuració diferenciada, hom pot assenyalar:

- l'escena política catalana presenta una imatge clarament pluripartidista, amb quatre partits (o cinc, si observem els resultats d'ERC el 1980) rellevants, en la terminologia de Sartori, pel seu potencial de coalició o de bloqueig. A cap elecció el partit guanyador a Catalunya ha arribat al 30 % dels vots, com a cap elecció els dos primers partits han arribat a reunir el 50 % del vot.

- en aquest conjunt, l'esquerra (entenent per tal PSC i PSUC) obté resultats superiors als altres blocs de partits. Aquest predomini de l'esquerra es deu essencialment als resultats del PSUC, ja que el partit socialista ha tingut a Catalunya, a les eleccions de 1977 i 1979, resultats similars als que obtenia el PSOE en el conjunt d'Espanya.

- la presència de partits estrictament catalans, sense vinculacions orgàniques amb forces polítiques actuant en el conjunt d'Espanya, és important, però modesta si es compara amb la situació que es donava en el període republicà : aquests partits han reunit un mínim del 20.2 % dels vots el 1979, i un màxim del 36.5 % dels vots el 1980.

No s'ha de reduir a aquests partits, però, el paper de defensor de la identitat nacional de Catalunya: a diferència del període republicà, les forces polítiques de l'esquerra obrera, vinculades a partits d'àmbit general espanyol, han assumit un paper capdavanter en la reivindicació de l'autogovern de Catalunya i, a més, han vingut complint una funció integra-

dora essencial, en la mesura que la seva àmplia incidència entre els sectors immigrants ha servit per a facilitar l'assumpció per part d'aquests del projecte autonomista.

- l'espectre polític català s'ha mostrat considerablement inestable, tant pel que fa a la identitat dels diferents protagonistes dels processos electorals, com a la seva importància relativa.

En el primer terreny, cal observar que la candidatura socialista de 1977 era una coalició entre el PSC-C i la Federació socialista de Catalunya del PSOE; posteriorment, aquests dos partits, juntament amb el PSC-R, constituïrien el "Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)". Per la seva banda, la candidatura encapçalada per Jordi Pujol el 1977, el PDC, estava integrada per CDC, EDC, PSC-R i FNC; mentre els dos primers d'aquests partits es van fondre en un, el PSC-R, com hem indicat, va integrar-se en el nou PSC, i el FNC va formar coalició amb ERC el 1979. En les eleccions successives, CDC s'ha presentat en coalició amb UDC (que el 1977 formava part de la candidatura UCDCC), sota la denominació de CiU.

Per la seva part, el partit del govern va presentar el 1977 una candidatura d'independents; el 1979, la candidatura de CC-UCD era una coalició de l'organització d'UCD a Catalunya amb un nucli escindit de la UDC que no havia acceptat la integració en CiU.

D'altra part, ERC, no legalitzada el 1977, formava part d'EC,

equivalent a Catalunya de les candidatures FDI impulsades, en el conjunt d'Espanya, pel PTE. Finalment, i limitant-nos només als partits que han assolit representació parlamentària, la candidatura d'AP, encapçalada per l'ex-ministre López Rodó a les eleccions de 1977, deixà pas el 1979 a una candidatura dirigida pel PP sota la denominació de CD. Aquesta candidatura no es va presentar a les eleccions del Parlament de Catalunya, intentant infructuosament ocupar el seu lloc SC.

Tot això podria donar la impressió d'una successió caòtica de moviments "brownians" (18), a la que només escapa el PSUC. De fet, però, per sota d'aquesta inestabilitat aparent, hi han uns pocs corrents permanents (el PSUC, amb vinculació al PCE; el socialisme lligat al PSOE; els continuadors de l'herència del republicanisme històric; el "pujolisme"; el partit del govern; la nostàlgia del règim anterior) que, per diverses vies i a través de diverses formulacions, intenten trobar solució a un problema general profund: la formació d'una configuració definitiva del centre de l'espectre polític.

En canvi, la importància relativa d'aquests corrents polítics ha conegut importants modificacions. Si ens limitem només a les quatre forces que han ocupat el primer lloc a les tres eleccions mencionades, l'ordre de pes quantitatiu que l'electorat català els hi ha donat ha estat: el 1977, PSC-PSUC-PDC--UCD; el 1979, PSC-UCD-PSUC-CiU; i el 1980, CiU-PSC-PSUC-UCD. (per comoditat, utilitzarem des d'ara la denominació actual de cada força política per referir-nos a tot el període 1977 -

- 1980, fent per tant abstracció de les diverses denomina--
cions que hagin adoptat, excepte en aquells casos on això po--
gués donar lloc a confusió).

- l'elecció del Parlament de Catalunya de 1980 va introduir
modificacions substancials respecte de la situació anterior.
D'una banda, el pas de CiU a primera força política que, a--
companyat del retrocés d'UCD, ressol a favor del pujolisme
la competència entre totes dues formacions per el predomini
entre el vot conservador, de centre-dreta. En segon lloc, el
retrocés del PSC determina el del conjunt de l'esquerra, que
passa d'un 46 % a les eleccions de 1977 i 1979 a un 41 % el
1980.

Aquest retrocés de l'esquerra podria compensar-se numèrica--
ment amb la progressió que registra ERC i el sorgiment com a
força electoral del PSA a Catalunya. Ara bé, l'evolució pos--
terior de la vida política ha mostrat que ERC no estava dis--
posta a afegir-se al conjunt de l'esquerra, i la col.locació
del PSA en una dinàmica catalanisme-anticatalanisme impedia a
les forces d'esquerra catalanistes veure el PSA com un aliat
potencial.

Està, però, per veure si les modificacions introduïdes per
l'elecció de 1980 constitueixen un moment de reestructuració
orgànica del panorama polític de Catalunya, o si es tracta
d'una excepció, lligada al tipus d'elecció, tornant-se en ul--
teriors consultes electorals a l'anterior relació de forces

entre les diferents formacions polítiques. (19)

- aquesta marcada inestabilitat en el pes de les diverses forces polítiques contrasta amb la més gran estabilitat del sistema espanyol de partits. Aquesta contraposició entre la situació espanyola i la catalana es dona també en altres aspectes significatius i, el que és notable, en un sentit invers a la que s'havia registrat en el període republicà. (20). Ja hem mencionat com les diferències entre els resultats electorals dels diferents partits constitueix un element diferenciador de la situació catalana respecte de l'espanyola en conjunt. Una mesura usual del grau de fraccionament, electoral o parlamentari, d'un sistema de partits és l'índex 'F' elaborat per D.W.Rae (21). L'utilitzarem per posar de relleu el canvi registrat en aquest terreny entre el període republicà i l'actualitat (quadre nº 6). (22)

Quadre nº 6.- Fraccionament parlamentari, Catalunya i conjunt d'Espanya, IIa. República i període actual (valors de l'índex 'F').

	<u>1931-1936</u>	<u>1977-1980</u>
Cortes Republicanes/ / Congrés Diputats (1)	.86	.63
Parlament Catalunya	.52	.78

(1) Valor de fraccionament promig de les tres legislatures de la República i de les dues de la Monarquia.

L'utilització de l'índex 'F' per a comparacions diacròniques és delicada (especialment si prenem situacions amb sistemes electorals molt diferents), però el perfil que presenta el quadre nº 6 és inequívoc: mentre la Catalunya dels anys trenta era una societat poc fragmentada políticament (com a conseqüència del gran predomini d'ERC) que es diferenciava clarament de l'altíssima fragmentació de la vida política espanyola conjunta, en el període actual tots dos sistemes mostren valors de fragmentació més propers, però la situació s'ha invertit: és Catalunya qui registra ara un fraccionament més important, mentre el sistema espanyol, malgrat les múltiples tensions que s'hi donen, apareix com menys dividit.

¿En quina mesura aquests elements permeten parlar d'un sistema català de partits, diferenciat de l'espanyol i amb una lògica pròpia, i no d'un sub-sistema, d'un apèndix del sistema general espanyol? La qüestió té importància en un doble sentit:

- d'una banda, el procés d'implantació d'un sistema autònom generalitzat previst pel títol VIII de la Constitució presuposa una interacció entre govern central i governs autònoms difícilment viable, no ja si un i altres estan en mans de diverses forces polítiques, sinó, especialment, si uns i altres es situen en marcs de referència polítics (i, per tant, de competició política i electoral) diferents, a partir de zones "incomunicades" de l'electorat (23).

- en segon lloc, la possibilitat de desplaçaments de sectors de l'electorat suficientment importants com per a donar lloc a un canvi de majoria (l'essència del joc electoral en una democràcia representativa) es veu dificultada si existeixen zones àmplies de l'electorat que no defineixen les seves tries electorals en funció de la dialèctica govern-oposició. L'existència d'espais polítics "reservats", situats fora de la zona de competència pel poder, elimina pura i simplement la possibilitat d'alternança. (24)

En el pla general, la qüestió ha estat precisament formulada per López Guerra:

"Hay (...) una serie de regiones que se desvían notablement de ls pautas 'medias' de conducta electoral, regiones que parecen tender a constituir sistemas políticos a nivel electoral, y en que el marco regional, los temas, tradiciones y organizaciones de ámbito regional parecen primar sobre los factores políticos de ámbito nacional; el comportamiento electoral en estas regiones se muestra 'diferente' al del resto de España." (25)

L'existència d'aquesta variació inter-regional és innegable; ara bé, conceptualitzar aquestes diferències i analitzar les implicacions que se'n deriven ja és més complicat. La terminologia de la doctrina espanyola no és homogènia: Martínez Cuadrado i Corcuera i Pérez Calvo parlen de "sub-sistemes"; contràriament, Aguiló, Corcuera i García Herrera, Linz et al. i Prada Fernández han qualificat la situació de diversos terri-

toris espanyols com "sistemes de partits" (26).

Per la seva banda, I. Molas ha observat que " el sistema de partidos políticos (...) apunta (...) a configurarse bajo el Estado moderno como único, debido a la presencia de un centro supremo de poder estatal" (27). Però cal recordar aquí la situació de països que mantenen durablement, en algunes zones del seu territori, estructures de partits molt específiques; l'exemple més clàssic pot estar constituït pels Estats "de partit únic" del Sud d'Estats Units (28).

Arribats a aquest punt, cal aleshores intentar definir amb precisió la noció de "diferències inter-regionals": ¿quanta diferència, i de quin tipus, ha d'haver-hi per a poder parlar de sistemes diferents? López Guerra (29) proposa quatre criteris que permeten parlar de "caso propio, distinto de lo que podríamos llamar la 'media nacional'", i que són:

- l'existència de partits regionals amb certa importància electoral.
- resultats d'algun partit d'àmbit general desproporcionats respecte de la seva mitjana nacional.
- taxa d'abstenció molt diferent de la mitjana nacional.
- tendència evolutiva d'algun partit diferent a la seva tendència evolutiva de conjunt.

Aplicant aquests criteris als resultats electorals de 1979, López Guerra troba que cinc regions, complint-ne alguns, apareixen com 'sistemes polítics diferenciats': Catalunya, el Pa-

-ís Basc, Andalucia, Galícia i Canàries.

L'aplicació d'aquells criteris a aquestes regions pot explicar-se com ho fa el quadre nº 7, on hem assignat un signe " " per indicar els criteris que compleix cada un dels territoris mencionats per López Guerra.

Quadre nº 7.- Aplicació dels criteris definidors de sistemes regionals de partits a cinc territoris espanyols (1979)

	<u>Catalunya</u>	<u>País Basc</u>	<u>Galícia</u>	<u>Andalucia</u>	<u>Canàries</u>
Partits regionals.	+	+		+	+
Implantació desproporcionada.	+		+		+
Abstenció difereencial.			+		+
Evolucions heterogènies	+				

A partir d'aquesta presentació, podem intentar aprofundir en la utilitat de l'esquema analític proposat:

- l'existència de partits 'regionals' és un dels elements diferenciadors menys discutibles. Ara bé, pot apreciar-se que López Guerra només inclou aquí partits que assoleixen representació parlamentària; però cal preguntar-se si no seria preferible (donades les desigualtats en la representació que es donen en el sistema electoral vigent) atènyer-se als resultats electorals. De fet, en tal cas, veuríem aparèixer també el cas gallec, on les candidatures galleguistes van obtenir resultats superiors als de la UPC a Canàries.

- la presència de partits generals que obtenen en una certa zona del territori resultats desproporcionats en relació al seu resultat conjunt demana una major reflexió.

En realitat, aquesta realitat pot revestir dos aspectes diferents: el que es correspon estrictament a la presentació feta (i que López Guerra exemplifica en el cas de Catalunya pel PSUC o de Galícia per AP); i un segon, que representaria la situació d'aquells partits que, sense voluntat política "regional", es veuen en una situació objectivament "regional".

La diferència té importància: si ens situem en la primera perspectiva, caldria, per exemple, recollir el cas d'Avila, on UCD obté més del doble de vots que en el conjunt d'Espanya; el segon punt de vista, en canvi, posaria l'accent sobre les desigualtats en la implantació de determinats partits d'àmbit general, com el PCE o AP.

Això remet, per tant, a una problemàtica diferent, com és la de la distribució geogràfica dels suports d'un partit, més o menys homogènia o, al contrari, feta d'una combinació d'"enclaus" i de zones "en blanc", problemàtica que en últim extrem ha de connectar-se amb la noció de "nacionalització" electoral proposada per estudis en altres països (30).

En definitiva, l'indicador proposat per López Guerra, que és sens dubte important, es presta a ambigüitats si no es situa en una perspectiva teòrica més precisa; nosaltres ho intentarem més avall.

- l'abstenció diferencial sembla, en canvi, menys rellevant

en aquest context. Es tracta evidentment d'un element primordial per a la caracterització d'una cultura (o subcultura) política, però sembla poc útil en relació al sistema de partits en sentit estricte. Només si consideréssim els abstencionistes com els "votants del partit abstencionista" tindria sentit situar l'abstenció diferencial en el marc definidor de la dinàmica d'un sistema de partits.

Només en un supòsit pot l'abstenció diferencial representar un element caracteritzador d'un sistema de partits: en el cas d'una mobilització massiva d'anteriors abstencionistes. L'existència de taxes importants d'abstenció electoral constitueix un factor de desestabilització potencial del quadre de partits de grans dimensions, si les opinions polítiques dels abstencionistes es diferencien clarament de les dels votants regulars; això, però, no sembla ser el cas, ara com ara.(31).

- finalment, el criteri de les evolucions heterogènies en els resultats electorals d'un mateix partit en les diferents regions, sembla també d'escassa utilitat. Significativament, el sol cas mencionat per López Guerra és el retrocés del PSUC a les eleccions de 1979, en contraposició a l'avenç general del PCE.

De fet, aquesta combinació de moviments de divers signe pot explicar-se adequadament en el marc, abans indicat, de les teories sobre la "nacionalització", ja que aquesta s'expressa a través de progressos en les zones de més feble implantació i retrocessos en aquelles on els resultats anteriors eren més

alts. Així, l'existència de moviments de signe contrari pot interpretar-se, no com l'expressió d'estructures polítiques regionals específiques, sinó, al contrari, com l'expressió, en contextos diferents, d'una mateixa tendència general, "nacional".

En la nostra opinió, els criteris analitzats es basen encara en una primera concepció dels sistemes de partits, que posa l'accent sobre els protagonistes del sistema: nombre, dimensions relatives, ideologia, àmbit d'actuació, etc. A aquesta teorització se'n pot contraposar una altra que, basant-se en la primera, intenti donar un pas enllà, posant l'accent, no només en els actors, sinó també en el joc; no només en els partits, sinó també en el sistema, intentant combinar l'aspecte dimensional i estàtic amb l'aspecte estructural i dinàmic.

En aquesta perspectiva, el sistema de partits és definit, com ha escrit G. Sartori i, entre nosaltres, J. Santamaría, com el conjunt d'interaccions derivades de la competència entre els partits.(32). Aquesta noció es concreta, pel que fa al nostre objecte en tres dimensions fàcilment operacionalitzables com a criteris de mesura del grau d'especificitat d'un cert espectre de forces polítiques (que denominarem sistema si efectivament apareix com a específic, i sub-sistema si no més se'l pot caracteritzar com un "ersatz" territorialment delimitat del sistema general), que poden ser:

- existència d'institucions polítiques pròpies de l'àmbit territorial en qüestió, per les quals s'estableix una competició entre els partits.
- una definició del joc inter-partidista (mecanismes de coalició, aliances, exclusions, etc.) diferent de la que es dona en el pla general.
- unes bases actitudinals entre els electors que configuren la competició política a nivell de masses en termes diversos als de la competició política general.

Abans de passar a l'examen del cas català en aquests tres aspectes, és útil senyalar que els elements més tradicionals que abans hem discutit poden considerar-se inclosos en aquests. Així, l'existència de forts partits "regionals" (bé nacionalistes, bé segments especialment forts de partits polítics generals) configura un camp polític diferent del general. Igualment, no és impossible imaginar l'existència de zones del territori on els mateixos protagonistes del debat polític a escala general s'enfronten d'una manera absolutament diversa, específica: podria ser el cas del País Valencià. En canvi, aquesta definició ens permet excloure la situació de, per exemple, Avila (que, amb els criteris més tradicionals, constitueix clarament un sistema de partits específic); el que succeeix a Avila és, simplement, una implantació espectacularment important de la UCD (probablement lligada, diguem de passada, a l'arrelament personal del Sr. Suárez a la circumscripció).

c.- Les bases de la competició electoral a Catalunya.

Pel que fa a la situació catalana en el període considerat, les dues primeres dimensions han d'abordar-se conjuntament, ja que es troben profundament inter-relacionades. En efecte, la provisionalitat (pre-constitucional i pre-estatutària) de la Generalitat restaurada sota la presidència del Sr. Tarra-dellas fa que l'àmbit de poder pel qual els partits catalans havien de competir fos efectivament molt reduït jurídicament, però a la vegada molt ric en el pla simbòlic. En especial, i pel que fa al nostre objecte, ens interessa ara el següent: el període 1977-1979 ens interessa especialment per que (sense despreciar el que implicava com a possibilitats de creació d'àrees de poder institucional per part dels partits) les institucions de la Generalitat restaurada servien com a marc de definició d'un cert tipus de relació entre les forces polítiques. (33) Així, el marc general de les relacions entre partits polítics a Catalunya ha evolucionat amb el procés d'institucionalització de l'autonomia, i especialment amb la constitució a partir de 1980 de les institucions estatutàries (el que no vol dir, però, que el procés d'institucionalització sigui l'única causa de les modificacions en aquell marc de relacions entre els partits). (34).

En efecte, les regles de les relacions entre partits s'han modificat substancialment entre 1977 i 1980, tot i que la situació estrictament numèrica de l'esquema català de partits (el seu "format", en terminologia de G. Sartori) s'hagi man-

tingut pràcticament constant. Poden distingir-se dues grans etapes:

- en el període provisional, sota la direcció de la forta personalitat del President Tarradellas, no funcionen mecanismes de decisió majoritaris, sinó àmpliament unànims. La constitució d'un Consell Executiu en el qual participen tots els partits amb representació parlamentària (excepció feta d'AP, que té en aquell moment una imatge fortament franquista), amb un pes més o menys proporcional als seus resultats electorals i (el que és més significatiu) amb la participació dels primers dirigents dels principals partits, evita l'aparició de tendències polaritzadores, i en un doble sentit: en primer lloc, difuminant els límits entre govern i oposició (ja que totes les forces polítiques rellevants són corresponsables de l'actuació del govern); i, en segon lloc, contribuint a legitimar les forces extremes de l'espectre parlamentari. Primerament el PSUC, demostrant la possibilitat de la seva presència en institucions de govern (i reforçant indirectament les aspiracions del PCE de creació d'un govern "de concentració nacional" en el pla general) i, en segon lloc, la UCD, contribuint a presentar-la com un partit tan catalanista com els altres (el que fou interpretat com una col.laboració entre el President Tarradellas i el President Suárez) (35).

No ens interessen ara les raons que van conduir a l'adopció d'aquests mecanismes, sinó especialment els seus efectes i, en

primer terme, la difusió de l'opinió segons la qual el retorn del President Tarradellas i la constitució del "govern d'unitat" tenien, com a funció essencial, reduir l'impacte de la victòria de l'esquerra a Catalunya a les eleccions de 1977. Aquesta opinió, carregada de conseqüències cap al futur, explica també l'aparició al llarg de 1979 de tendències evolutives que apunten cap a un marc de relacions entre partits clarmanet diferents d'aquest.

Aquestes tendències evolutives inclouen, entre altres elements les eleccions generals de 1979 (lliurades en termes d'"alternativa de poder" i que a Catalunya registren avenços de PSC i UCD, i retrocessos de PSUC i CiU), el trencament de la coalició senatorial entre socialistes i comunistes que havia resultat guanyadora el 1977, la constitució dels "acords de progrés" entre PSC, PSUC, CiU i, ocasionalment, ERC, encaminats a marginalitzar UCD de les àrees de poder local (acords que, significativament, no són multilaterals, sinó un seguit d'acords bilaterals entre el PSC i cada un dels altres partits) i, finalment, el trencament del "consens" en un sol punt durant l'elaboració de l'avant-projecte d'Estatut d'autonomia, però un punt essencial, ja que, primerament, es tracta del sistema electoral que ha de regir l'elecció del primer Parlament autònom i, en segon lloc, el trencament es produeix en termes estrictament d'esquerra-dreta (PSUC, PSC contraposant-se a CiU i UCD).

- aquests elements de polarització es manifestaran amb tota

claretat a partir de finals de 1979, i especialment en torn de l'elecció del Parlament de Catalunya i en tota l'evolució posterior.

Les definicions pre-electoral dels diferents partits sobre el tipus de coalició que havia de formar-se a partir de l'elecció anunciaven, en bona mesura, l'evolució posterior. Només el PSUC insistia en la formació d'un "govern de progrés", és a dir, excloent la UCD, avençant com a candidat a la Presidència de la Generalitat el senador independent Benet, per a fer-ne un "President d'unitat" (amb l'esperança que altres candidatures incloguessin també com a cap de llista el nom del senador Benet). La hipòtesi del "govern d'unitat" era exclosa per les altres forces, però amb diferents formulacions: mentre CiU i UCD especificaven que no volien reproduir una coalició amb el PSUC, ERC afirmava explícitament la seva voluntat de situar-se en una posició central, entre els blocs PSC-PSUC i CiU-UCD, capaç de decidir l'orientació resultant. Per la seva banda, el PSC intentava no comprometre's abans dels resultats electorals (i és en aquest sentit que poden interpretar-se les declaracions fetes pel PSUC en el sentit que no donarien suport a un govern en el qual no participessin).

Aquestes posicions dels partits que es presentaven com els més ben situats han de completar-se amb la participació en la campanya electoral de dos protagonistes nous: d'una banda,

les organitzacions empresarials (amb una intensa campanya conduïda sota el tema del "model de societat" contra els partits d'esquerra i, especialment, el PSUC) i, en segon lloc, el PSA, que esperava mobilitzar el vot dels immigrants andalusos a Catalunya, a partir de la defensa de la seva identitat cultural contra les amenaces d'"integració forçosa" per part dels partits catalanistes. (36)

La composició del Parlament de Catalunya (vegeu el quadre n° 8) i l'elecció del Consell Executiu presidit pel Sr. Pujol confirmarien, de manera accentuada, aquesta dinàmica.

Quadre n° 8. - Composició del Parlament de Catalunya, 1980.

	<u>nombre diputats</u>	<u>% total</u>
CiU	43	31.8
PSC	33	24.4
PSUC	25	18.5
UCD	18	13.3
ERC	14	10.4
PSA	2	1.5
Total:	135	
Majoria:	68	

Les posicions de les diferents forces polítiques van conduir a la formació del que I. Molas ha denominat una "quasi-coalició", integrada per CiU, UCD i ERC, com a base parlamentària d'un govern minoritari de CiU. Es sabut que el nombre de coalicions teòricament possibles en un Parlament és considerablement elevat: si 'n' és el nombre de grups parlamentaris existents, són possibles ($2^n - 1$) coalicions, de les que la mei--

tat són majoritàries. En el Parlament de Catalunya, cinc eren els partits "a priori" rellevants (ja que el PSA no era vist pels altres com un "partner" possible). Així -teòricament-, podien donar-se 31 coalicions diferents, de les que 16 eren majoritàries.

Ara bé, el marge de tria real és molt menor que el teòric: es tendeix a formar les denominades "minimum range coalitions", és a dir, la coalició més petita possible formada per partits situats en posicions polítiques veïnes (37). D'altra banda, exclosa pels socialistes una "gran coalició" PSC-CiU, només dues eren, en el fons, les coalicions majoritàries imaginables: PSUC-PSC-ERC (72 diputats) i ERC-CiU-UCD (75 diputats). En manifestar ERC que només donaria suport extern a la "gran coalició", tancava el pas a la possibilitat de formació d'una majoria d'esquerres i feia, per tant, possible només una coalició, la que va imposar-se definitivament, elegint com a President de la Generalitat el Sr. Jordi Pujol (però només en la segona votació).

Ara bé, aquesta coalició és només parlamentària, ja que el govern està format exclusivament per CiU. Això permet als altres partits de la majoria parlamentària no sentir-se responsables en l'acció de govern, i fins i tot negar-li, o discutir-li, el seu suport parlamentari en ocasions més o menys importants; així, hem pogut trobar en el període abril-sembre de 1980 la formació en el Parlament de Catalunya de

set diferents majories parlamentàries, dues de les quals sense participació de CiU. (38).

Aquests elements contribueixen a fer difícil la situació del govern, que es veu obligat a negociar permanentment els suports parlamentaris que li són necessaris, fent possible l'aparició de pressions bilaterals que en dificulten l'estabilitat i estimulen la polarització, l'accentuació de les contraposicions entre les posicions dels partits. Aquest augment de la polarització està, a més, molt lligat a l'existència d'un partit en posició "arbitral", és a dir, que pot decidir en cada cas l'orientació resultant. D'una banda, és sabut que aquests partits només poden tenir un pes influent en situacions polaritzades, en les que la contraposició entre els principals partits no fa possible la seva cooperació; però també és certa la recíproca: el partit arbitral no té cap interès en que es redueixi la polarització, ja que l'aproximació de les posicions dels dos "grans" pot privar-lo precisament de la seva influència arbitral.

Així, en conjunt, el sistema català de partits s'ha modificat considerablement, en passar d'una situació de pluripartidisme moderat i de baixa competitivitat a una de pluripartidisme polaritzat, amb l'exclusió a priori de la formació de determinades majories parlamentàries, amb un govern minoritari i sotmès a l'aparició de majories canviants en el Parlament. (39).

Seria interessant examinar en quina mesura aquesta evolució és paral·lela o no a la seguida pel marc general dels partits espanyols (que registra, en línies generals, un creixement de la polarització al llarg de 1980 -referèndum andalús, mo- ció de censura, etc.- i una disminució de la polarització en- tre partits durant 1981 - a continuació del cop frustrat de febrer de 1981-). Ara bé, aquest tema s'allunya del nostre objecte. El que ens interessa ara és saber si aquesta ten- dència registrada pel sistema català de partits entre 1977 i 1980 es correspon a les tendències i a les actituds dels e- lectors de Catalunya, o si es deu només a una nova opció es- tratègica per part de les "élites" polítiques de les direc- cions dels partits.

Es possible, en efecte, pensar que el 'consens' forçat del període 1977-1979 encobris un fort grau de polarització po- lítica entre l'opinió pública (és a dir, entre els votants de les diferents forces polítiques) i que la situació polí- tica generada a partir de 1980 es correspongui més amb la realitat política del poble de Catalunya. La qüestió rau, a- leshores, en intentar mesurar el grau de polarització políti- ca existent entre l'electorat català i, per tant, les distàn- cies existents entre els electorats dels diferents partits, al llarg del diversos eixos actitudinals de contraposició, o clivelles ("cleavages").

El primer d'aquests eixos, òbviament, ha d'estar constituït per la dimensió esquerra-dreta, al llarg de la qual podem esperar trobar diferències clares entre partits (40).

Un possible segon eix de contraposició i, per tant, de polarització política, pot estar constituït per un conjunt de temes lligats a la percepció de la realitat catalana: regió o nació? centralisme, autonomia, federalisme, independència? Diversos estudis s'han plantejat la importància d'aquest "cleavage" com a element diferenciador de les forces polítiques a Catalunya, arribant a conclusions aparentment negatives (41), i, d'altra banda, cap partit rellevant ha jugat la carta "espanyolista" a Catalunya (ni el propi PSA, que s'adreçava als immigrants des d'una òptica "andalucista", el que és molt diferent), encara que les posicions de les diverses forces polítiques no són ni han estat plenament coincidents. D'altra banda, però, el pes del component immigrant en la població catalana (de l'ordre del 40 %), alguns precedents històrics i l'hipotètic llegat històric del franquisme poden haver deixat alguna influència en aquest terreny i no podem, per tant, deixar-lo de banda "a priori". (42).

En primer lloc, i pel que fa a la contraposició al llarg de l'escala esquerra-dreta, totes les dades disponibles semblen confirmar que les actituds ideològiques de l'electorat català estan molt fortament concentrades en posicions de centre-esquerra, i que les diferències entre els diferents partits són poc marcades.

Una mesura d'aquesta distància és l'índex de distància ideològica presentat per Sani i Sartori (43); aquest índex varia entre 0 (en els casos de completa coincidència entre les actituds dels votants dels partits extrems) i 1, en el cas de màxima contraposició.

L'aplicació d'aquest índex a les nostres dades mostra que l'electorat català està relativament poc polaritzat, ja que la distància entre els partits rellevants extrems és només de 0.31. Ara bé, aquesta xifra no vol dir pràcticament res en abstracte, i només se la pot interpretar adequadament en una perspectiva comparativa. Però aleshores la situació és completament sorprenent: l'electorat català es situa al nivell dels països europeus amb més baixa contraposició ideològica entre els seus electors, com Suïssa (0.26), República Federal Alemanya (0.27), Àustria (0.29), Bèlgica (0.30) i Gran Bretanya (0.32), clarament per sota del conjunt de l'electorat espanyol (0.47), i molt per sota dels votants italians (0.51), francesos (0.57) o finesos (0.65). (44).

En el cas català hem considerat com a partits rellevants extrems el PSUC i AP; seria de fet discutible si AP és un partit rellevant, però això no afecta el nostre argument, ja que si prenguéssim UCD en lloc d'AP, la distància seria encara menor. D'altra banda, i com veurem més avall, aquesta baixa polarització ideològica es deu essencialment a la situació, majoritàriament de centre-esquerra, de l'electorat del PSUC.

Per tant, aparentment, ni el pluripartidisme ni la tendència a la polarització poden explicar-se només en base a la distribució dels electors en l'escala esquerra-dreta. Cal, per tant, examinar la possible incidència del segon "cleavage" mencionat: les actituds nacionals dels ciutadans. Ara bé, aquest eix de contraposició pot definir-se, o mesurar-se, de dues maneres:

- en primer lloc, objectivament, atenent al lloc de naixement dels ciutadans (Catalunya o resta d'Espanya), i ordenant els partits en base a la proporció d'immigrants i autòctons dins del seu electorat.

- en segon lloc, subjectivament, en base a les actituds expressades pels enquestats en torn d'aquesta qüestió. Hi ha hagut diversos intents d'operacionalització d'una mesura objectiva de les actituds individuals, i el més raonable ens ha semblat el que demanava als enquestats una definició de la seva "identitat nacional" en una de cinc possibilitats:

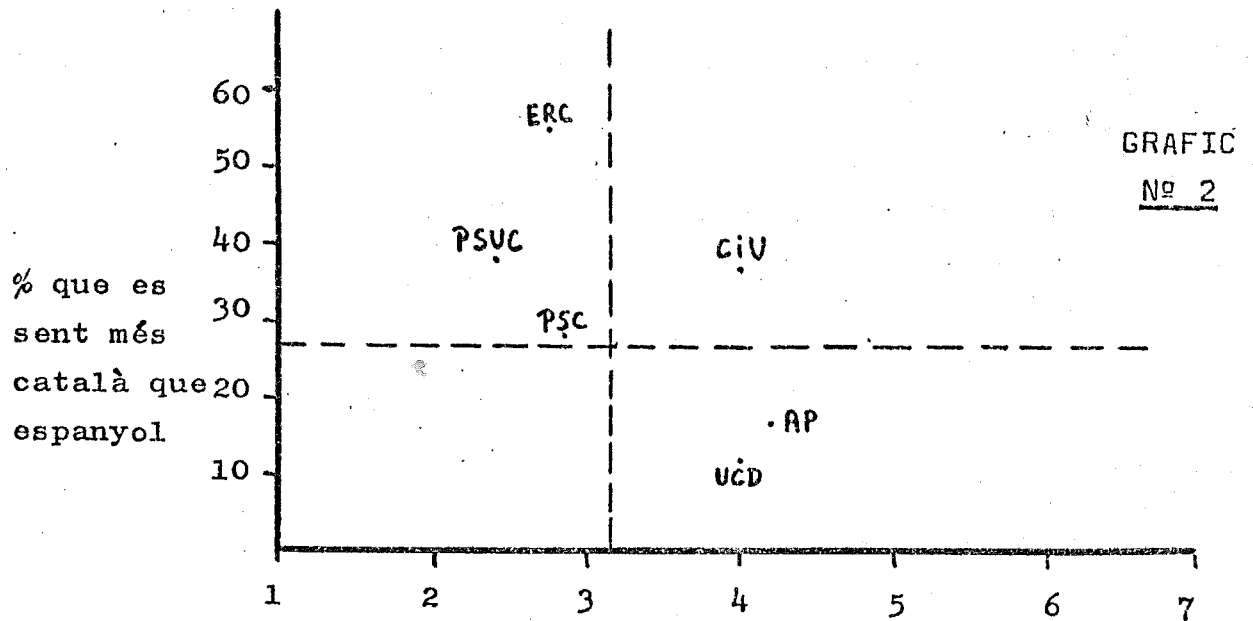
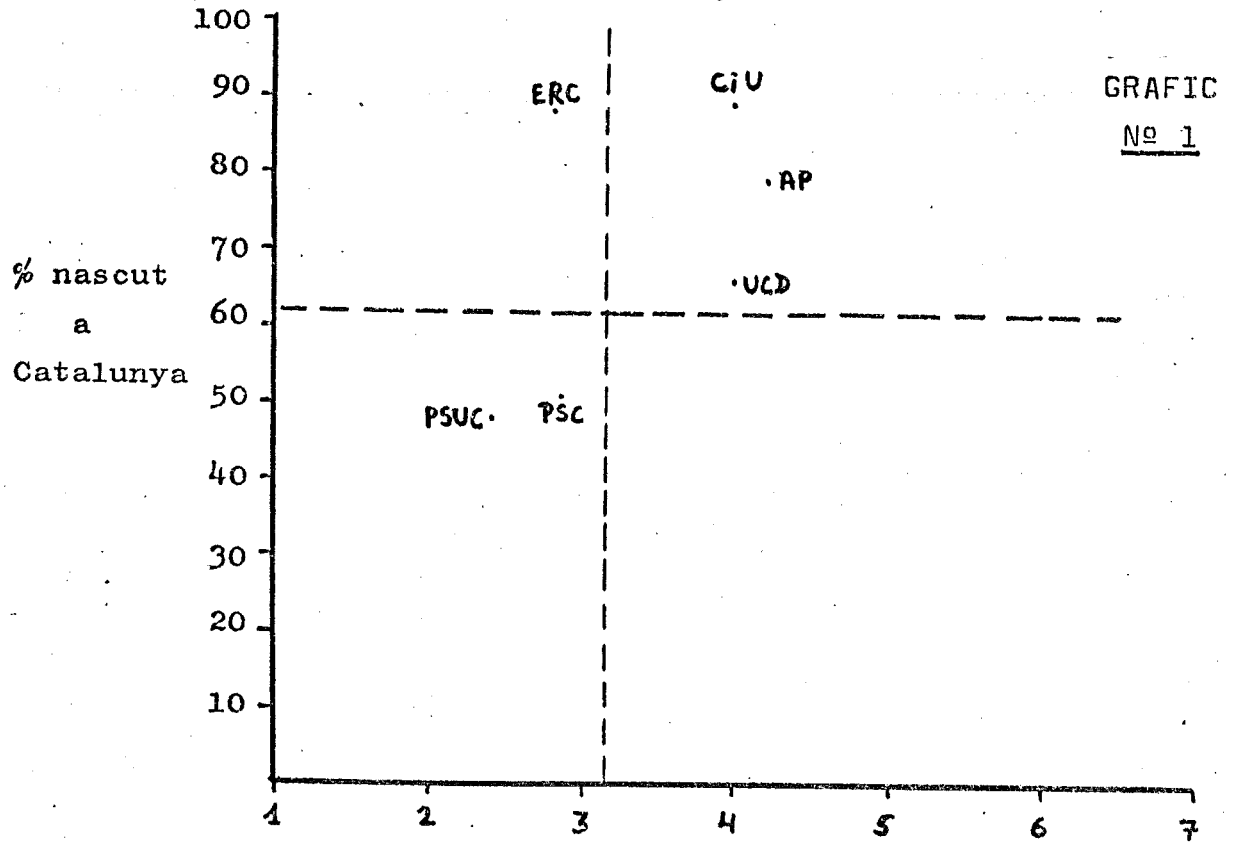
- Català
- Més català que espanyol.
- Tan espanyol com català.
- Més espanyol que català
- Espanyol (45).

Seria incorrecte limitar-se a la primera mesura, ja que això implicaria creure que hi ha una determinació causal entre el

lloc de naixement i la identitat nacional, i el que cal és justament examinar la relació entre aquell fet objectiu i aquesta actitud. D'altra banda, el fet de la immigració és, en ell mateix, prou important, i ens ocuparem, per tant, de les dues cares de la qüestió.

En base a les dades disponibles hem construït els gràfics 1 i 2, que són la representació de l'electorat dels diversos partits catalans en un espai configurat per dues dimensions: la situació en un eix esquerra-dreta, i la identitat nacional. Representacions bi-dimensionals com la que proposem han estat proposades per alguns estudis en el nostre país (46), però mentre aquests estudis situaven la posició dels partits a partir de la qualificació de l'investigador, nosaltres ens hem basat en els resultats d'enquestes d'opinió. Sobre aquesta base, la representació dels diferents partits en aquests eixos ha estat determinada així:

- la posició sobre l'eix horizontal representa la situació dels electors de cada partit en una escala esquerra-dreta de set posicions, en la que "1" equival a extrema esquerra i "7", extrema dreta. Aquesta representació és comú a tots dos gràfics.
- en el gràfic 1, l'eix vertical representa simplement el percentatge de nascuts a Catalunya en l'electorat de cada partit.
- en el gràfic 2, l'eix vertical representa el grau de polarització nacional de l'electorat de cada partit. En ser una variable amb més posicions que la del "lloc de naixement", e-

Escala esquerra-dreta (7 posicions)

LEGENDA.- Representació bidimensional de l'espai de competència entre partits polítics a Catalunya (definició de variables i fonts en el text).

-ren possibles diverses mètriques. Com la imatge a la qual conduien era molt similar, hem representat el tant per cent dels electors de cada partit que es defineixen com predominantment catalans (suma de les respostes "català" i "més català que espanyol").

- finalment, les línies discontinües representen, en tots dos gràfics la situació corresponent al conjunt de la població de Catalunya.

Quina és la imatge que se'n despren, no respecte de la situació de cada força política, sinó de les relacions que s'estableixen entre elles?

En primer lloc, com acabem d'observar, la distància en l'eix esquerra-dreta discrimina poc entre les diverses forces polítiques: hi han dos parells de partits (PSC-ERC i CiU-UCD) que queden situats en posicions ideològiques idèntiques.

En canvi, aquestes situacions es diferencien si tenim en consideració la distància "en vertical", és a dir, la relativa a les actituds sobre la realitat nacional de Catalunya. Ara bé, la situació és molt diferent si s'examina el gràfic 1 (que es basa en una dada objectiva, el tant per cent d'immigrants en cada electorat) o si s'examina el gràfic 2.

Si concentrem l'atenció en el gràfic 1, només els partits de l'esquerra socialista i comunista tenen una proporció d'immigrants entre els seus votants superior a la que es dona en el conjunt de la població. A l'altre extrem es situa ERC, els

votants de la qual són nascuts a Catalunya en un 90 %. En canvi, la dimensió "immigració" discrimina poc els partits de la meitat dreta del gràfic: tant CiU com UCD com AP són votats per nascuts a Catalunya en proporció superior a la del conjunt de la població.

Ara bé, la situació s'inverteix en passar del gràfic 1 al gràfic 2. Mentre els partits d'esquerra, PSC i PSUC, passen al quadrant superior, UCD i AP passen al quadrant inferior. Simplificant, podriem dir que mentre PSC i PSUC tenen uns votants més "catalanistes" del que els correspondria, en principi, si aquesta actitud depengués només del lloc de naixement, els votants d'UCD i AP, predominantment nascuts a Catalunya, són menys "catalanistes" que el conjunt de la població.

D'altra banda, l'eix vertical contraposa, diferencia més els diferents electorats que l'eix esquerra-dreta, però aquest efecte és produeix essencialment en la meitat esquerra del gràfic, no en la meitat dreta: mentre en el gràfic 2 queda una considerable distància entre CiU i el conjunt UCD-AP (el que fa que CiU quedi sola i, per tant, sense competència important, en la seva zona de l'espai polític), en la zona esquerra de l'espectre s'aguditza la competició entre ERC, PSC i PSUC, que queden en posicions molt properes. Ara bé, aquesta proximitat no vol dir que estiguin en situacions similars, per que, com mostrava el gràfic 1, les seves situacions ob---

jectives no són iguals. I aquesta és la clau de la qüestió: la competència en el terreny "nacional" és forta només en la meitat esquerra de l'espectre, però la situació dels diversos partits no és simètrica: mentre l'actitud dels votants d'ERC és immediatament consistent amb la seva realitat objectiva, en el cas de socialistes i comunistes es dona una possibilitat de dissonàncies entre realitat objectiva i actituds polítiques subjectives.

Si, a més, com va succeir en l'elecció del Parlament de Catalunya de 1980, intervé una força política amb plantejaments "immigracionistes", com el PSA, PSC i PSUC es veuen sotmesos a competències bilaterals, però no en l'eix esquerra-dreta, sinó en l'eix "nacional". Aquesta situació no té paral·lel en la meitat dreta de l'espectre, ja que la distància entre CiU i UCD (o AP, pràcticament equivalent) és més gran que la distància ERC-PSC. A més, l'aparició dels plantejaments nacionalistes més radicals d'ERC (com mostra el gràfic nº 2) no afecta pràcticament CiU, ja que en la dimensió esquerra-dreta es troben clarament separades.

Es a dir, la introducció d'un segon eix de competició entre partits, lligat a la identitat nacional dels electors produeix una més gran polarització de l'electorat que la que produeix l'eix esquerra-dreta. Ara bé, aquest efecte concierneix pràcticament només la meitat esquerra de l'espectre.

Si afegim el fet que el PSA (que no hem representat gràficament per insuficiència de les dades disponibles, però que certament es situa en la meitat esquerra de l'espectre i en la seva part inferior) compareix també electoralment a Catalunya, PSUC i PSC es troben sotmesos a una doble competència que fa que, en qualsevol direcció cap a la qual es puguin moure, perdran suports electorals.

Finalment, l'augment de la polarització en l'eix vertical pot induir el sorgiment de "llindars" no franquejables (47) que, dificulten o, en últim extrem, impossibiliten de manera desigual la mobilitat dels electors: mentre ERC pot, aparentment, perdre pocs vots en favor de les altres forces de l'esquerra, aquestes es veuen sotmeses a una competència més intensa, com a conseqüència del potencial conflicte entre la seva identitat sociològica i les seves actituds polítiques. La competència seria, així, unidireccional, només cap a ERC, però no en sentit contrari (48).

Si això és cert, ens trobariem amb l'existència (però, repetim, només en la meitat esquerra de l'espectre polític) de posicions rígides, és a dir, d'electors immobilitzats en una adhesió de partit no canviable. La principal conseqüència d'aquesta situació és la pèrdua d'eficàcia dels mecanismes de competició entre partits: els votants d'ERC només difícilment s'inclinaran cap a posicions d'alternativa a l'ac-

tual majoria (fent doncs difícil el sorgiment a Catalunya d'una majoria electoral diferent a l'actual) i canalitza vots d'esquerra cap a una acció política i de govern de centre-dreta.

Amb tot, no s'ha de portar aquesta anàlisi a les últimes conseqüències: la polarització al llarg de l'eix "nacional" és també baixa; aquest "cleavage" no s'ha expressat, en el període estudiat, de manera directa; no han aparegut forces polítiques quantitativament rellevants amb plantejaments anti-catalanistes; i els partits de l'esquerra amb predomini d'immigrants són, en el pla actitudinal, tan catalanistes com CiU.

Això, doncs, fa pensar que la polarització que s'ha donat en el pla de les relacions entre els partits entre 1977 i 1980 és "artificiosa", en el sentit que no és proporcionada al grau de polarització existent entre els electors. L'element central de la polarització del sistema de partits ha estat constituït per la progressiva marginació política del PSUC, i només futures eleccions permetran veure si l'electorat accepta aquest procés de polarització-marginació, i si aquest procés ha arribat a produir una pròpia deslegitimació del PSUC davant dels ciutadans.

Tornem ara a la pregunta inicial: pot parlar-se d'un autèntic sistema català de partits en el període 1977-1980, en el sentit d'unes regles de funcionament i d'unes bases de compe-

tició política específiques? La resposta no sembla clara. D'una banda, especialment en el període de la Generalitat provisional, el marc polític de Catalunya es diferenciava clarament de l'espanyol; a més, les bases actitudinals de l'adhesió electoral dels ciutadans als partits són clarament específiques: menor polarització en termes d'esquerra-dreta que en el conjunt d'Espanya, però una polarització més important en el terreny de les identitats nacionals. D'altra part, hi ha també el fet que el sistema espanyol de partits ha evolucionat en aquest període en un sentit similar al català.

Hi ha, finalment, un element que no pot oblidar-se en aquest marc: en el fons, i per específic que sigui el sistema català de partits (és a dir, encara que constitueixi un autèntic sistema de partits), els seus protagonistes acaben per retrobar-se actuant en el marc del sistema general de partits. S'estableix així, com és típic en els Estats federals, una forta interacció entre sistema estatal i sistemes sub-estats, interacció que fa que, amb perspectiva, sigui difícil decidir si una certa diferenciació constitueix un tret d'especificitat o bé, simplement, un desajust cronològic entre un i altre. Pot imaginar-se, en aquest sentit, que el marc de relacions existents en els àmbits sub-estats funcioni (o, fins i tot, sigui vist) com un "banc de proves" per a futures estratègies al nivell de les institucions centrals.

La qüestió és saber si els partits que han adoptat estratègies de coalició diferenciades en els diversos nivells del sistema polític tendeixen a adoptar una estratègia única i coherent, o prefereixen mantenir aquesta diversitat d'orientacions que, entre altres aspectes, els dona un poder negociador potser superior al que els pertocaria en estricta proporció als seus resultats electorals. En aquest sentit, el problema de la polarització (i no simplement de la bipolarització) esdevé crucial, ja que una dinàmica de creixement de la contraposició i de les exclusions tendeix a reduir l'espectre de solucions possibles.

Però el problema té una altra dimensió important, en relació al funcionament i a l'eficiència del sistema general de partits: l'existència d'un segon eix de contraposició política entre partits a Catalunya, modificant les bases de la dialèctica majoria-oposició en el pla general espanyol, augmenta la rigidesa de les opcions electorals dels ciutadans, dificulta els desplaçaments de vots i contribueix, així, a fer més difícil la formació d'una majoria electoral (sigui del signe que sigui). Només a canvi, doncs, d'aquesta reducció de l'eficiència dels mecanismes electorals pot parlar-se d'un sistema de partits polítics específicament català.

d.- El lloc del PSUC en el sistema català de partits.

L'examen del lloc del PSUC en el sistema de partits polítics a Catalunya (amb les precaucions que, com hem indicat, cal utilitzar si es qualifica la panoràmica catalana de "sistema", i no de "sub-sistema" del sistema general espanyol) exigeix examinar, primerament, les relacions entre la seva base electoral i les de partits polítics, o conjunts de forces polítiques, situats en la seva proximitat, i, en un segon moment, la posició del PSUC en el marc de les relacions que es donen entre el conjunt de les forces polítiques, i de les tendències evolutives d'aquest propi marc.

En el primer terreny, tot i que no es pot excloure l'existència de possibles solapaments entre zones de l'electorat comunista i les bases d'un partit com ERC, dos són els camps que cal destacar: la relació global existent entre l'electorat comunista i el socialista, i l'existència d'un conjunt de forces, sorgides a l'esquerra del PSUC i procedents de (on relacionades amb) la tradició comunista.

En el primer terreny, la diferència en la relació de forces PSC-PSUC respecte de la que es dona entre PSOE i PCE en el conjunt d'Espanya, fa que el tipus de competició sigui considerablement diferent. Ha estat, de fet, observat que les sigles del PSUC (que no inclouen la paraula "comunista"), els seus eslògans i fins i tot la seva propaganda tendien a no diferenciar-se de les senyes d'identitat del PSC (49).

Aquesta opinió, al nostre entendre, no és sostenible. Malgrat

les especificitats dels seus orígens històrics (com a partit nascut no a partir de l'escissió d'un partit socialista, sinó com a punt -teòricament, al menys- de retrobada entre socialistes i comunistes) i malgrat les declaracions que s'han fet en l'últim període sobre la necessitat de superar la divisió històrica entre socialistes i comunistes, el que és cert és que l'únic eslògan que ha mantingut el PSUC al llarg de totes les eleccions del període 1977-1980 ha estat el de "PSUC, partit dels comunistes catalans"; d'altra banda, el Secretari General del PCE, i altres notoris dirigents comunistes espanyols, han estat sempre presents en les campanyes electorals (i, fins i tot, en la propaganda gràfica) del PSUC.

L'electorat del PSC i el del PSUC tendeixen a ser dos electorats poc coincidents estructuralment, encara que obtenen la gran majoria dels seus vots en les comarques més poblades de la conurbació barcelonina i, per tant, la competència tendeix a ser aguda en aquestes zones. Però en el conjunt de Catalunya, es dona una lleu tendència a separar-se (com mostra el fet que els valors del coeficient de correlació entre els resultats electorals d'un i altre perden valor elecció rera elecció).

Ara bé, aquesta separació pot voler dir que, en les zones de força de cada partit, aquest ha tendit a absorbir electoralment les bases de l'altre. Això és parcialment cert a les eleccions de 1979, en les que els retrocessos del PSUC són en

bona part del territori català equivalents als guanys socialistes, sense que a les eleccions de 1980 (en les que el PSC retrocedeix de forma generalitzada) el PSUC recuperi aquests vots.

De tota manera, la concentració territorial de l'electorat comunista es contraposa a la molt homogènia implantació socialista, el que fa que les zones de coincidència (i, per tant, de forta competitivitat) siguin escasses i es donguin, de fet, situacions diferenciades en les diverses zones de Catalunya. Examinarem més detalladament aquestes situacions en ocupar-nos, en el capítol següent, de la geografia del vot comunista.

Pel que fa a l'extrema esquerra, la relació entre la seva implantació i la del PSUC és més difícil d'examinar, ja que la mesura del vot de l'extrema esquerra planteja alguns problemes: en primer lloc, el de tenir en compte que l'extrema esquerra no havia estat legalitzada abans de les eleccions de 1977, a les que va concórrer en forma d'agrupacions d'electors, i, en un cas, el PTE, en coalició amb ERC, també illegal en aquell moment. D'altra banda, és necessari distingir entre els grups d'extrema esquerra de projecció espanyola (PTE, ORT, etc.) i grups nacionalistes radicals (com el BEAN, NdE).

El 1977 no hi han candidatures que expressin l'extrema esquerra nacionalista, i les altres obtenen en conjunt l'1.2 % dels

vots (que potser arribarien al 2 % si suméssim el component "PTE" de la candidatura EC). En relació al 18.2 % de vots obtinguts pel PSUC, aquell resultat determina que la importància de l'extrema esquerra en relació al vot comunista sigui més baixa a Catalunya que en el conjunt d'Espanya.

La situació es modificarà dràsticament el 1979. Aquestes eleccions es lliuraran en millors condicions per a l'esquerra no parlamentària: ja ha estat legalitzada i el comunisme "establert" ha de respondre de la política moderada adoptada en el període 1977 - 1979 ("consens" constitucional, acords de la Moncloa, Generalitat provisional, etc.). Els resultats electorals ho confirmaran: l'extrema esquerra de projecció espanyola rebrà el 5.5 % dels vots; la formació nacionalista radical BEAN, acabada de crear, obté 11.6 %. Conjuntament, doncs, l'extrema esquerra passava a representar més del 40 % del vot comunista: en dos anys havia sorgit una important àrea política a l'esquerra del PSUC.

Geogràficament, aquest creixement es concentra en el cinturó industrial barceloní pel que fa a l'extrema esquerra general (especialment el PTE, que es situa en la ratlla del 10 % dels vots en alguns municipis), i en comarques de la meitat nord, més conservadores, pel que fa al nacionalisme radical.

El retrocés del PSUC (que perd entre 1977 i 1979 el 10 % dels seus vots) i certes dades d'enquesta (50) permeten pensar en un desplaçament de sectors limitats de votants del PSUC cap a aquestes forces polítiques.

Però l'elecció del Parlament de Catalunya no confirmarà aques-

ta tendència. L'extrema esquerra d'orientació espanyola, reunida ara en una sola candidatura (UpS) obtindrà menys vots dels que havia obtingut el PTE per ell sol l'any anterior. Per la seva banda, el nacionalisme radical es dividirà en dues forces, BEAN i NdE, que en conjunt obtenen l'1.3 % dels vots, el doble dels resultats del BEAN el 1979 (de fet, és només en virtut de la regla del 3 % que el grup NdE no assolirà representació parlamentària).

Les petites dimensions d'aquests fenòmens no permeten avançar hipòtesis sobre possibles desplaçaments de vots, però diversos resultats locals fan pensar que les pèrdues de l'extrema esquerra d'orientació general espanyola són independents de la progressió del nacionalisme radical, adreçant-se cap a l'abstenció i, en alguns casos, potser cap a l'abstenció i el propi PSUC.

En general, la feblesa (sindical, organitzativa, etc.) de l'extrema esquerra a Catalunya permet pensar que no es tracta d'una àrea de competència percebuda com important per part del PSUC (51).

Més en general, però, ens interessa ara examinar el lloc que ocupa el PSUC en el conjunt del sistema català de partits. Aquest lloc potser pugui ser interpretat a partir de la interacció entre tres elements: la seva estratègia, les seves dimensions electorals i les estratègies d'altres partits en relació al PSUC.

L'estratègia del PSUC ha estat centrada, en el període consi-

derat, ha estat centrada en la potenciació d'una política d'amplis acords que fessin possible la unitat de les principals forces polítiques, indispensable, en la seva anàlisi, en el període d'elaboració de la Constitució i del marc autonòmic i, més tard, per a posar en marxa la reconstrucció nacional de Catalunya.

Però aquesta estratègia de formació d'àmplies majories només és viable en la mesura que sigui acceptada per la resta de forces polítiques. Això es dona entre 1977 i 1979, afavorit pel marc general del procés constituent espanyol, i per les característiques de la Generalitat provisional, en el pla més estrictament català. El PSUC apareix com un partit de govern, com un partit que no fa una política d'oposició sistemàtica, de principi, sinó que es pronuncia en base a acords (o desacords) específics, sobre temes puntuals i sense, en principi, excloure prejudicialment cap dels altres partits. Aquest estil "unitari", com l'intent de potenciar la participació de personalitats independents, no vinculades a cap partit polític, dificulten una polarització de la vida política, que serà, en canvi, la nota predominant a partir de 1980.

La vida política catalana tendirà ara a adquirir unes característiques de contraposició entre partits (superior a la que es dona entre el conjunt de l'electorat) que, progressivament, faran que aquella estratègia inicial es reveli com inviable (excepció feta dels governs municipals).

Es probablement en aquest context que cal entendre l'evolució posterior experimentada pel PSUC. La temptació de replicar amb una més gran polarització als intents de marginal-lo repercutirà, a l'interior del PSUC, en una dura confrontació entre els partidaris de seguir impulsant l'anterior estratègia i els que voldran posar l'accent en una afirmació més rotunda de la pròpia identitat, lògicament desdibuixada en un marc polític d'amplis acords entre partits.

La resolució d'aquest conflicte en sentit "unitari" no constitueix la solució del problema, ja que la percepció del PSUC com un partit extrem (no existeixen forces rellevants a la seva esquerra) i amb el qual no és desitjable col.laborar s'ha mantingut, o ha tendit a augmentar.

Ara bé (i aquí el problema de les dimensions quantitatives esdevé crucial) retrobem, novament, el problema de l'eficiència de la competició política. Sense un reequilibri dràstic de la força electoral de les diferents opcions (aspecte sobre el qual, naturalment, no podem especular), la situació de la política catalana apareix com considerablement rígida. El PSUC, apareixent com un partit massa "llunyà", pot començar a veure reduïda la seva legitimació, al menys en el sentit de no ser considerat com un partit rellevant per a la formació de majories. Però sense la seva participació, no és viable la formació d'una majoria parlamentària diferent de l'actual, i aquí el problema concerneix bàsicament el partit socialista.

El PSC, en efecte, pot difícilment traduir en una estratègia política precisa el seu paper de primer partit de l'esquerra: la severa contraposició a què el sotmet CiU, i l'escàs marge de superioritat sobre el PSUC, no li permeten una estratègia oberta de "gran coalició"; d'altra banda, l'estratègia del PSOE en el conjunt d'Espanya no fa pensable una orientació d'"unitat de l'esquerra".

Així, paradoxalment, el PSUC, situat en l'extrem de l'espectre polític i percebut pels altres partits com una força en bona part exclosa del joc de formació de majories, ocupa un paper central en la lògica del sistema català de partits, però, a la vegada, no pot traduir aquesta influència "passiva" en una importància activa.

Dos poden ser els factors que vinguin a modificar aquesta situació: en primer lloc, la resposta que l'electorat català dongui a l'estratègia de la polarització que, fins ara, ha estat més un disseny estratègic de les "élites" polítiques que un estat real de l'opinió pública; en segon lloc, la dinàmica política general espanyola i el seu impacte sobre les forces polítiques catalanes. Sense canvis, però, en algun sentit (a partir d'aquests factors o d'altres, com les modificacions de les dimensions de les diferents forces polítiques), el PSUC pot veure's durablement en una situació que han conegut altres partits comunistes: la d'un partit bloquejat dins d'un sistema bloquejat. (52)